

როგორ განვაპირობოთ მეცხოველეობა საბაზრო ეკონომიკის პირობებში

მანანა ცინცაძე
საქართველოს სახელმ-
წიფო სასოფლო-სამე-
ურნეო უნივერსიტეტის
ასოც. პროფესორი

ცნობილია, რომ მეცხოველეობა საქართველოს სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგია. ამ დარგის განვითარებაზე ის ფაქტორებს, რომ საქართველოს მთელ რიგ რაიონებში წარმატებით ფუნქციონირებდა მსხვილი მეცხოველეობის კომპლექსები, სადაც დანერგული იყო მონინავე ტექნოლოგია და მოთავსებული იყო მალპროდუქციული პირუტყვი.

გიორგი ნატროპიძე
სოციალური
მეცნიერების
აკად. დოქტორი

თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ 90-იანი წლების შემდეგ მეცხოველეობის კომპლექსები, ისე როგორც მეფრინველეობის ფაბრიკები (ზოგიერთი მათგანი დღეს მცირე რაოდენობითა და სიმძლავრით არსებობს) უკვე აღარ მოქმედებენ, პირუტყვი გადაეცა მოსახლეობას კერძო საკუთრებაში, ხოლო, კომპლექსებში არსებული ტექნიკა დატაცებული და დანიავებულ იქნა. აღნიშნული მდგომარეობა გამომწვეული იყო იმით, რომ სახელმწიფომ ვერ უზრუნველყო აღნიშნული კომპლექსების შენარჩუნება. აქედან გამომდინარე, 2006 წლისათვის (1980 წელთან შედარებით) მთლიანად საქართველოში შემცირდა მსხვილფეხა რქიანი პირუტყვის სულადობა 30,0%-ით; ღორისა 3,3-ჯერ ცხვრისა და თხის 2,5-ჯერ. ანალოგიურადვე შემცირდა პროდუქციის წარმოებაც. მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ წლებში 1998 წელთან შედარებით იზრდება როგორც პირუტყვის რაოდენობა, ასევე, პროდუქციის წარმოებაც, მეცხოველეობის პროდუქციის მოხმარება ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ფიზიოლოგიურ ნორმებს. არადა, ჩვენთან ყველა პირობაა იმისა, რომ ეს დარგი მაღალ დონეზე განვითარდეს და საქართველოს მოსახლეობა დაკმაყოფილდეს საკუთარი წარმოების ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტებით. მოგეხსენებათ, მეცხოველეობის დარგებიდან მეცხვარეობა ერთ-ერთი უძველესი და დიდი ტრადიციების მქონე დარგია. საქვეყ-

ნოდაა ცნობილი ქართული ცხვრის ჯიშები, რომლებიც გამოირჩეოდნენ მაღალხარისხოვანი მატყლის წარმოებით. თუმცა, გარკვეული მიზეზების გამო ეს დარგი დღეს დეგრადაციის გზაზეა და აუცილებელია, რომ გატარდეს სათანადო ღონისძიებები, რომ იგი მაღალგანვითარებულ და მაღალშემოსავლიან დარგად იქცეს.

ქვეყანაში შექმნილმა მძიმე პოლიტიკურმა, ეკონომიკურმა და სოციალურმა მდგომარეობამ მთლიანად სოფლის მეურნეობის და მათ შორის მეცხოველეობის მკვეთრი დაცემა გამოიწვია, გადაშენებისა და განადგურების პირასაა ადგილობრივი უნიკალური გენოფონდი, როგორც მსხვილფეხარქოსან მესაქონლეობაში, ასევე მეცხვარეობა-მეთხეობაში, მელორეობასა და სხვა უნიკალურ ჯიშებში. ამის ნათელი დადასტურებაა ისიც, რომ კავკასიურ ნაბლა ჯიშის პირუტყვს მთლიან სულადობაში უკავია 7,6%, შავჭრელას 1,6%, ველის ნითელს 3%. დღეისათვის შავჭრელი და ველის ნითელი ჯიშების ხალასი სულადობა ერთეულებს ითვლიან. ანალოგიური მდგომარეობაა მეგრული ნითელი და ხევსურული ჯიშის პირუტყვში. გადაშენების პირასაა მისული კახური ჯიშის ღორი და სხვა ენდემური და აბორიგენული პირუტყვი. იგივე მდგომარეობაა მეცხვარეობაში. ცნობილია, რომ უკანასკნელი 20 წლის განმავლობაში, როგორც მეცხოველეობის ყველა დარგმა, ისე მეცხვარეობამაც ძალზე დიდი ზარალი განიცადა.

ქვეყანაში არსებული ცხვრის მთლიანი სულადობა 1980 წელთან შედარებით თითქმის 3-ჯერ, ხოლო 2000 წელთან შედარებით თითქმის 2-ჯერ შემცირდა. ამის საფუძველზე შემცირდა მეცხვარეობის პროდუქციის წარმოებაც. ანალოგიური მდგომარეობაა ხორცის წარმოებაშიც. აღნიშნულ ფაქტორებზე განსაკუთრებით უარყოფითად იმოქმედა საკვები ბაზის დაკარგვამ. როგორც ცნობილია საქართველო გარკვეული პერიოდის განმავლობაში რუსეთის (დაღესტანი) საძოვრებით სარგებლობდა, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საძოვრების სარგებლობისთვის დაღესტანმა მოითხოვა მაღალი გადასახადი, რაც საქართველოსათვის მიუღებელი აღმოჩნდა. ამის შედეგად მოსახლეობის აღდმა ნაწილმა უარი თქვა ცხვრის სულადობის მოშენებაზე და ხელი შეუწყო შედარებით ნაკლები შრომატევადი დარგის განვითარებას. მთლიანად განადგურდა საზოგადოებრივ სექტორში ადრე არსებული თუშური ცხვრის 24 სანაშენო ფერმა და ბრიგადა, რომელთა რაოდენობაც 0,5 მლნ სულზე მეტი სელექციური თუშური ცხვარი იყო. მსოფლიო მეცხვარეობის განვითარების გამოცდილება ადასტურებს, რომ ყველა ქვეყანაში, სადაც მეცხვარეობა განვითარებული, მეცხვარეობის ეფექტიანობისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება დაკავშირებულია ადგილობრივი ცხვრის პროდუქტიულობის სრულად გამოყენებასთან. ცნობილია, რომ დღეისათვის საზოგადოებრივი

მეურნეობები აღარაა, ხოლო, კერძო საოჯახო ფერმებში არსებული ცხვრის რაოდენობა და მისი ჯიშობრივი შემადგენლობა საერთოდ უცნობია. ამჟამად შემორჩენილია მხოლოდ უდაბნოს სანაშენე ექსპერიმენტალური სამხედრო მეურნეობა (საგარეჯოს რაიონში), სადაც მხოლოდ მცირე რაოდენობითაა შემორჩენილი ცხვრის ქართული ჯიშები.

საქართველოში მეცხვარეობას აქვს სახორცე და მატყლის წარმოების მმართველობა ნაზმატყლიანი და ნახევრად ნაზმატყლიანი ცხვრის ჯიშებით. მეცხვარეობის განვითარებისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მიზნობრივი პროგრამების დამუშავება-დანერგვას.

საქართველოს რაიონებიდან მეცხვარეობა საკმაოდ მაღალ დონეზე იყო განვითარებული და ყველა პირობა იმისა, რომ კიდევ განვითარდეს. ამ მხრივ საჭიროა მიზნობრივი პროგრამების დამუშავება. ჩვენს მიერ წარმოდგენილი პროექტის მიზანია დედოფლისწყაროს რაიონის ფერმერულ მეურნეობებში თუშური ცხვრის ჯიშის სანაშენო ფარის შექმნა. არსებული სულადობის პროდუქტიულობის მაჩვენებლების გადიდება, მაღალპროდუქტიული სანაშენე მოზარდის გამოზრდა და მათი ფერმერულ მეურნეობებზე რეალიზაცია.

ჩვენს წინაშე დაყენებული ამოცანის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ჯერ ერთი, განხორციელდება ახლად ჩამოყალიბებული საოჯახო ფერმერულ მეურნეობებში ამჯერად ძირითადად თავმოყრილი დაბალპროდუქტიული და სხვადასხვა ჯიშების მონაწილეობით მიღებული ნაჯვარი ცხვრების მიზნობრივი გაუმჯობესება, ამაღლება ჯიშობრივი შემადგენლობა და პროდუქტიულობის მაჩვენებლები. ამასთან, შესაძლებლობა გვექმნება სხვა კერძო ფერმების სანაშენო ფარად ჩამოყალიბებისა და დასახლებული ჯიშის ხალასი მოშენებისათვის. ამასთან, კერძო საოჯახო ფერმებში მიმდინარე უმიზნო ახალნათესური მოშენება შეჩერდება და ცხვრის არსებული სულადობა დაკნინების მაგივრად საგრძობლად გაუმჯობესდება. ამისათვის, უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა აღდგეს თუშური ცხვრის მაღალპროდუქტიული სანაშენე ფარა, დაიწყოს მასზე სათანადო ზოტექნიკური ჩანაწერების წარმოება და მაღალპროდუქტიული სანაშენე მოზარდის გამოზრდა.

ჩვენს მიერ შედგენილი მიზნობრივი პროგრამით მუშაობის პირველ ეტაპზე ზამთრის საძოვრებზე უნდა ჩატარდეს ამჟამად არსებული ცხვრის მთლიანი სულადობის ინვენტარიზაცია და დადგინდეს მათი ზუსტი ჯიშობრივი, სექსობრივი და ასაკობრივი შემადგენლობა, მათ შორის წინა წელს მიღებული ბატკნის ჩათვლით. უნდა ჩატარდეს სათანადო ნუმერაცია, ნიშანდება და სხვა სამუშაოები. ამასთან, საანალიზო წლის ივლის-აგვისტოში ზაფხულის საძოვრებზე უნდა ჩატარდეს ბატკნის ჯიშების მიხედვით გადარჩევა, პარსვა, სანაშენე ინდივიდების შერჩევა და სარეალიზაციო სულადობის გამოყოფა და სხვა სამუშაოები, ხოლო, სექტემბრის თვეში უნდა განხორციელდეს ნერბებისა და ვერძების ჯიშების მიხედვით გადარჩევა, მათი ცალკე ნოტებად დაკომპლექტება, ნერბისათვის შემზადება და ნერბის ჩატარება თუშური ჯიშის ხალასი მოშენების სრული დაცვით. ნებართვა თავისუფალი წესით უნდა დაიწყოს სექტემბრის პირველი

რიცხვებიდან და გაგრძელდეს ცხვრის ბარში წასვლამდე არანაკლებ 20-25 დღის განმავლობაში. ამასთან ერთად, ცხვრის სულადობის ზამთარში უკეთ გამოზამთრებისათვის ფერმერმა უნდა მოამზადოს ბინა უდანაკარგოდ დოლის ჩატარებისთვის და მტკიცე საკვები ბაზა სულადობის გამოსაკვებად. მომავალი წლის გაზაფხულზე უნდა მოხდეს მიღებული ბატკნის ზუსტი აღრევა, სათანადო ნუმერაცია და ზოტექნიკური შეფასება, სანაშენე გადარჩევა, ბონიტირება და ა.შ. მოხდება ცხვრის ჯიშების ხარისხობრივი მოშენების დანყება.

ჩვენს მიერ შემუშავებული პროექტი განხორციელდება 500 სულიან თუშური ჯიშის ფარაში. ერთი წლის შემდგომ დედა ცხვრის მაღალი კლასის სულადობა გახდება 600, რომლისგანაც მიღებული იქნება სარეალიზაციოდ წმინდასისხლიანი სულადობა – დაახლოებით 126 სული, რომელთა რეალიზაცია უნდა მოხდეს სხვა სულადობის ღირებულებასთან შედარებით მაღალ ფასებში, დაახლოებით 20 ლარის სხვაობით. მოგება იქნება 2520 ლარი. მეწარმეს დარჩება 600 სული მაღალი კლასის ცხვარი, რომლითაც გააგრძელებს მუშაობას და მოსახლეობის მომარაგებას მაღალი კლასის სულადობით.

ჩვენს მიერ დამუშავებული პროგრამა, რომლის ძირითადი ნაწილიც მოტანილი იყო ზემოთ, საეკონომიკურ რეალურია და შეიძლება ითქვას, მისი დანერგვა პრაქტიკაში ხელს შეუწყობს მეცხვარეობის შემდგომ განვითარებას, ქართული ცხვრის მოშენება-გამრავლებას და გარკვეულწილად დადებითად გადანყდება მეცხვარეობის პროდუქციით მოსახლეობის მომარაგების საკითხი.

ანოტაცია

როგორ განვაკითხროთ მესხვარეობა საბაზრო ეკონომიკის პირობებში

მანანა ცინცაძე, გიორგი ნატროშვილი

საზოგადოების განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მეცხოველეობა წარმოდგენილია მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში და იგი სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთ ძირითად დარგად ითვლება. მისი სახალხო სამეურნეო მნიშვნელობა მეტად დიდი და მრავალმხრივია. იგი იძლევა მოსახლეობის კვებისათვის ყველაზე უფრო საჭირო და ფართოდ სახმარ სრულფასოვან-ყუათიან საკვებს, როგორც პირდაპირ მოსახმარად, ისე გადამამუშავებული სახით. ამასთან, მეცხოველეობის სახალხო-სამეურნეო მნიშვნელობა დიდია იმ მხივაც, რომ იგი მრეწველობის სხვადასხვა დარგს ამარაგებს ნედლეულით.

საქართველოში მეცხოველეობა საკმაოდ მაღალგანვითარებული დარგი იყო, საკმაოდ მაღალ დონეზე ფუნქციონირებდნენ მსხვილი მეცხოველეობის კომპლექსები, ფრინ-

ველების ფაბრიკები და ა.შ., რომლებიც ფაქტიურად აღარ არსებობენ. აღნიშნულის შედეგად ისევე როგორც საზოგადოებრივი მეურნეობების ლიკვიდაციისა პირუტყვის სულადობა და შესაბამისად პროდუქციის წარმოებაც 1980 წლის მაჩვენებლებთან საგრძობლად დაბალია. მეცხოველეობის დარგებიდან საკმაოდ მაღალგანვითარებულ დარგს წარმოადგენდა მეცხვარეობა. საქვეყნოდ იყო ცნობილი ქართული ჯიშის ცხვარი, თუმცა ობიექტური, თუ სუბიექტური მიზეზების გამოც ეს დარგი დეგრადაციის გზაზეა.

მეცხოველეობის (მეცხვარეობის) დარგის განვითარებისათვის აუცილებელია სახელმწიფოს მხარდაჭერა, მეტი ყურადღება, ფართო ინვესტიციები და ამ პირობების განხორციელება, რომელიც ხელს შეუწყობს ამ სასიცოცხლო მნიშველოვანი დარგის განვითარებას.